

ПРОБЛЕМЪТ ЗА УПОТРЕБАТА НА НАРКОТИЧНОТО ВЕЩЕСТВО „КАТ“ В РЕПУБЛИКА ЙЕМЕН

Зиад Талеб

The history of the origin and the scattering of a specific light drug, called "cat" are revealed in short. The problem with cat-addiction becomes serious in the Republic of Yemen in the last decades as 80 % of the population uses this substance. The complexity of the problem is a result not only of somatic and psychological reasons, but as well as of economical and social ones. Yemen government makes efforts to restrict if not solve the discussed problems. In the present report a special stress is made on the factors influencing teenagers and young people to start to use cat. The most important role in drug prevention – families and peers in school, are discussed in more details. At the same time a long-term national program with definite items is proposed by the author, who believes that psychologists, sociologists and social workers have to combine their efforts in helping drug prevention and already addicted peoples.

За първи път общественото внимание се насочва към наркотика *кат* през 1925 г. През 1998 г. в град Санаа столица на Република Йемен се организира първата конференция по проблема за леките наркотици, към които е причислен и катът. Насловът на форума е: „НЕ на дрогата!“. В конференцията участват представители от различни арабски страни. На нея се обсъждат резултатите от проведено изследване върху извадка от 7500 души, зависими от веществото кат. Данните показват, че у хората, употребяващи кат, се повишава кръвното налягане и се увеличава сърцебиенето. Психичните ефекти са свързани с възникването на фантазни образи и фактическо смесване между реалност и илюзорност (Годишен доклад, 1998).

Още в далечно минало хората са използвали различни упойващи средства. Целта им е била да се справят със своя физически и психичен дискомфорт, да улеснят социалните си контакти, да изживеят приятни мигове и да осъществят определени ритуали. Обикновено това са били личности, заемащи съответно високо положение в обществото, които използвали опиати при изпълнението на ритуали на религиозна основа. Незначителен е бил броят на тези, които са ставали зависими от веществата.

В много държави днес някои от тези вещества се използват за лечение на психични и соматични заболявания. Основните причини за употребата на упойващи вещества са поне две:

1. Възстановяване на здравния статус или при лечение.
2. Излизане от нормалното състояние, с цел откъсване от действителността (Камал, А., 1989).

В Република Йемен алкохолът и наркотиците са относително слабо разпространени. При това употребяват се само някои видове наркотици. Най-популярното упойващо вещество се нарича *кат*. Специалистите го причисляват към групата на леките наркотици, използвани за възбуждане. Затова и един от най-съществените проблеми за разрешаване, заложен в държавния план на Йемен за 2000 г., е намаляване употребата на кат в страната.

Веществото кат е пренесено от Източна Африка (Етиопия) при нападението на африканците в Йемен през XIII в. Тогава войниците употребявали кат, за да се чувстват бодри и отпочинали. Арабите, които са живеели в Абисиния (Етиопия) и южния Арабски полуостров (Йемен), са познавали ката от много години. Местното население използвало връхчетата на клонките на дървото кат, като най-често ги дъвчели или пък приготвяли чай от тях. Действайки като стимулатор на дейността на хората, при продължителна употреба на кат се създава *зависимост от веществото*.

Днес в Йемен, дърветата, от които се получава кат, са разпространени най-вече в градовете Амран, Санаа, Далле, Дамаар и Рада. Тези места се характеризират с голяма влажност и надморска височина от 3000 метра (Коиви, И., 1993).

В Йемен около 80% от населението употребява кат. Обикновено веществото се приема, когато хората се събират в компания, или се употребява групово. Катът се дъвчи продължително време (около 5—6 часа), при което се изпуска зелен сок. Сокът се поглъща, а листата се изхвърлят. Употребата на кат се съпровожда с консумацията на безалкохолни напитки като кока-кола, газирана вода, или чай и кафе. В Йемен съществуват семейства, които получават огромни печалби от отглеждането на кат. Често веществото *кат* се нарича метафорично „*зелен нефт*“. Груповата употреба на кат е свързана с необходимостта от наличието на голяма зала „диуан“ с разположено в нея „арабско канапе“. На средата на залата се поставя наргиле и чайник или самовар. В залата се събират от 3 до 10 души, които се наричат „малък парламент“, тъй като обсъждат последните наболели и интересни за тях политически, икономически и културни, включително свързани и с поезията, теми. Размерът на групата зависи от общественото положение на домакина. Ако той заема висок обществен пост може да разполага и със зала за 100 души.

Най-удобното време за подобни срещи е през почивните дни, които в арабските страни са четвъртък и петък, както и по време на официалните държавни празници. Подходящите часове са между 16 и 21 вечерта.

Според някои йеменски социални психолози катът спада към групата на „леките наркотици“, защото действието му е предимно соматично. Според други — клиничните психолози например, катът въздейства върху психиката и затова те го включват към групата на „веществата, водещи до преживяване на илюзии“.